

Knygos veikėjai

Organizacijos

ŽTO	Žemės–Trisoliario organizacija
PGT	Planetos gynybos taryba
SSLJK	Saulės sistemos laivyno jungtinė konferencija

Personažai

Pirma parašytos kinų pavardės, paskui vardai

Luo Dzi	Astronomas ir sociologas
Je Vendzie	Astrofizikė
Maikas Evansas	ŽTO finansinis rėmėjas ir vienas svarbiausių vadovų
U Jue	LIA laivyno kapitonas
Džang Beihai	LIA laivyno politinis komisaras; kosmoso pajėgų karininkas
Čang Veisi	LIA generolas; kosmoso pajėgų vadas
Džordžas Ficrojus	JAV generolas; Planetos gynybos tarybos koordinadorius; kariuomenės atstovas projekte „Hablas II“
Albertas Ringieris	„Habla II“ astronomas

Džang Juančao	Buvęs Pekino chemijos įmonės darbininkas, dabar pensininkas
Jang Dzinvenas	Buvęs Pekino vidurinės mokyklos mokytojas, dabar pensininkas
Miao Fučiuanas	Šansi anglių kasyklos viršininkas; Džango ir Jango kaimynas
Ši Čiangas	PGT saugumo skyriaus karininkas pravarde Da Ši
Ši Siaomingas	Ši Čiango sūnus
Kentas	PGT atstovas
Sai	Jungtinių Tautų generalinė sekretorė
Frederikas Taileris	Buvęs JAV gynybos ministras
Manuelis Rei Diasas	Buvęs Venesuelos prezidentas
Bilas Hainsas	Anglų neuromokslininkas; buvęs Europos Sąjungos pirmininkas
Keiko Jamasuki	Neuromokslininkė; Hainso žmona
Garaninas	Vienas PGT pirmininkų
Ding I	Fizikas teoretikas
Džuang Jan	Centrinės dailiųjų menų akademijos diplomantė
Benas Džonatanas	Ypatingasis SSLJK įgaliotinis
Dongfang Jansiu	„Natūralios atrankos“ laivo kapitonė
Majorė Sidzi	Azijos laivyno karininkė

Įvadas

Ruda skruzdė pamiršo, kur kažkada buvo jos namai. Prietemoje skandinaviniai Žemei ir danguje suspindusioms žvaigždėms ši laiko atkarpėlė tikriausiai nereikšminga, tačiau skruzdei ji prilygo tūkstantmečiams. Dabar jau neatmenamais laikais jos pasaulį ištiko katastrofa. Dirva pakilo į orą palikdama plačią ir gilią prarają, tada nukrito žemyn ir tą prarają užpildė. Pasaulyje tokie dalykai dėjosi dažnai. Gruntas kyla į orą ir krinta žemyn, bedugnės atsiveria ir vėl užsiveria, paviršium iškyla akmenys, tarsi tų katastrofų žymekliai. Saulei leidžiantis skruzdė su šimtais seserų sugebėjo išgelbėti motinėlą, kuri naujoje vietoje sukurs naują imperiją. Dabar į senąją vietą skruzdė grįžo atsitiktinai, ieškodama maisto.

Priekyje pamačiusi tamsų statinį skruzdė čiuptuvėliais ėmė tyrinėti jo pagrindą. Nors kietas ir slidus, paviršius buvo tinkamas kopti, tad ji ir leidosi aukštyn, be jokio aiškaus tikslo, vedama vien tik atsitiktinių paprastos nervų sistemos impulsų. Juos žadino viskas aplink: kiekvienas žolės lapelis, kiekvienas rasos lašas, debesys danguje ir visos spindinčios žvaigždės. Impulsai neturi jokio tikslo, bet kai jų daug, tikslas pradeda įgyti pavidalą.

Skruzdė juto drebančią žemę ir tam drebėjimui stiprėjant suvokė, kad artėja milžiniška būtybė, tačiau nekreipdama dėmesio kopė vis aukštyn. Vienoje vietoje pastebėjo voratinklį. Suprato, ką tai reiškia, atsargiai apėjo lipnias gijas ir tykantį vorą, plačiai išskėtusį kojas, kad geriau justų savo tinklo virpesius. Abu matė vienas kitą, bet, kaip ir per tūkstančius metų, ryšys tarp jų neužsimezgė.

Pasiekęs stipriausią tašką žemės drebėjimas liovėsi. Milžinas pasiekė statinį. Kur kas didesnis už skruzdę, jis užstojo beveik visą padangę. Skruzdė nieko neišmanė apie tokias būtybes, tik žinojo, kad jos gyvos, dažnai čia pasirodo ir jų pasirodymas susijęs su dirvos kilimu į orą ir kritimu žemyn.

Skruzdė nesiliovė kopusi. Tos būtybės paprastai buvo nepavojingos, išskyrus retas išimtis. Apačioje voras susidūrė kaip tik su tokia išimtimi, kai būtybė, pastebėjusi voratinklį, gėlių puokšte nušlavė jį kartu su voru viena iš savo kūno ataugų, tada švelniai padėjo gėles priešais statinį.

Žemė vėl ėmė drebėti, kol kas silpnai, tačiau stiprėjanti vibracija skruzdei pranešė, kad artėja dar viena tokia pati būtybė. Skruzdė įsiropštė į ilgą lovelį akmenyje, jo paviršius buvo ne toks lygus ir kitokios spalvos nei tas, kuriuo kopė anksčiau, – beveik baltas. Kopti šiurkščiu paviršiumi lengviau. Lovelio gale jos laukė kita, siauresnė įgrauža, einanti skersai pirmosios. Vėl išsiropštusiai ant lygaus paviršiaus skruzdei pasirodė, kad tie grioveliai sudaro formą „1“.

Tą akimirką būtybė priešais statinį tapo perpus žemesnė, beveik tokio aukštumo kaip visas statinys. Turbūt suklupo. Dabar galėjai matyti tamsiai mėlyną dangų su žvaigždėmis. Būtybės akys buvo įsmeigtos į statinio viršūnę, o tai privertė skruzdę sudvejoti, ar verta išeiti į žvilgsnio lauką. Ji nusprendė pakeisti kryptį, nuropojo horizontaliai, kaipmat atsirėmė į naują griovelį, kuriuo žingsniuoti buvo gerokai maloniau negu lygia siena. Spalva po kojomis priminė kiaušinius aplink motinėlą. Nedvejodama skruzdė leidosi ta įduba žemyn, tačiau po kurio laiko griovelis ėmė krypti į šoną, apsisuko ratu ir smigo žemyn. Tai priminė skruzdei kvapų paieškas, kai apsuki ratą, o tada grįžti namo. Jos nervų sistemoje dabar susiformavo pavidalas „9“.

Priešais statinį klūpanti būtybė išleido garsą, paskui kitą, visą seriją garsų, kurie pranoko skruzdės galimybes ką nors suvokti:

– Kaip nuostabu būti gyvam! Jeigu to nesupranti, kaip gali ieškoti ko nors daugiau?

Būtybė išleido garsą, panašų į vėją žolėje, atodūsį, ir atsistojo.

Skruzdė tęsė kelionę horizontaliai ir pasiekė trečią įdubą, beveik vertikalią, bet staiga pasisukančią į šoną: „7“. Ši forma skruzdei nepatiko. Toks staigus posūkis paprastai reiškė pavojų ar netgi pranašavo kovą.

Pirmosios būtybės garsai užgožė žemės virpėjimą, tad skruzdė tik dabar suvokė, kad statinį pasiekė ir antra būtybė. Žemesnė ir lieknesnė, žilais vėjo draikomais plaukais, ji kažkaip siejosi su žvaigždėmis danguje.

Pirmoji būtybė atsistojo jos pasveikinti:

– Daktare Je, čia jūs?

– Jūs... Siao Luo?*

– Luo Dzi. Aš mokiausi su Jang Dong. Bet kodėl jūs... čia?

– Maloni vieta, pasiekama autobusu. Pastaruoju metu dažnai ateinu čia pasivaikščioti.

– Priimkite mano užuojautą, daktare Je.

– Tai jau praeitis...

Statinio paviršiuje skruzdė ketino pasukti link dangaus, tačiau priešais aptiko dar vieną lovelį, panašų į „9“, kuriuo ropojo kiek anksčiau. Kažkodėl „9“ buvo maloniausia forma, daug malonesnė ropoti negu „7“ ar „1“. Skruzdės pasigėrėjimo jausmas buvo labai paprastas, jam pakako vienos nervinės ląstelės. Jis kuo toliau, tuo labiau stiprėjo, skruzdė jautėsi stačiai laiminga. Dvi dvasinės būsenos, pasigėrėjimas ir laimė, buvo atsparios evoliucijai, nesikeitė milijoną metų ir nepasikeis dar po milijono.

– Siao Luo, Dong Dong** dažnai jus minėdavo. Sakė, jūs... astronomas?

– Buvau. Dabar dėstau sociologiją. Iš tiesų, jūsų universitete, nors kai ten atsiradau, jūsų jau nebuvo.

– Sociologiją? Didelis šuolis...

– Deja. Jang Dong visada tvirtino, kad nemoku susikcentruoti.

– Man sakė, kad esate protingas. Suprantu, nejuokavo.

– Tik apsukrus. Niekad nepasiekiau jūsų dukters lygio. Tiesiog pajutau: astronomija – gabalas geležies, kurio mano grąžtas neima. Sociologija –

* *Siao* yra deminutyvas, reiškiantis „mažasis“ ar „jaunasis“. Vartojamas prieš vardą ar pavardę, kreipiantis į vaikų ar mylimą žmogų suteikia mažiškinę reikšmę ir parodo artimus draugiškus santykius tarp pašnekovų. (Čia ir toliau, jei nenurodyta kitaip, – vertėjo į anglų kalbą Joelio Martinsono pastabos.)

** Kaip ir anksčiau minėtas *Siao*, *Dong* pridėjimas prie vardo suteikia mažiškinę reikšmę. (B. Astrausko past.)

gabalas medienos, vietomis toks plonas, kad grąžtas eina kiaurai. Daug lengviau.

Vildamasi išeiti į dar vieną „9“ skruzdė tėsę kelionę horizontaliai. Deja, atsirėmė į tiesų horizontalų griovelį, kuris priminė „1“, pasuktą ant šono ir be jokių nukrypimų galuose: „–“.

– Nereikėtų taip dramatiškai. Tiesiog toks gyvenimas. Ne visi gali būti kaip Dong Dong.

– Tikrai nepuoselėju didelių ambicijų. Plaukiu pasroviui.

– Turiu pasiūlymą. Kodėl jums nepastudijavus kosmoso sociologijos?

– Kosmoso sociologijos?

– Toks pavadinimas man dabar šovė į galvą. Tarkim, Visatoje daugybė civilizacijų. Kiek žvaigždžių, tiek civilizacijų. Masė. Visos tos civilizacijos sudaro Visatos bendruomenę. Kosminė sociologija tirtų šios supervisuo-menės prigimtį.

Skruzdei nepavyko nueiti labai toli. Ji tikėjosi, kad po griovelio „–“ jau bus maloniusis „9“, deja, įsmuko į „2“ su malonia iš pradžių kreive, bet staugiu posūkiu pabaigoje kaip atgrasusis „7“. Skruzdė ropojo vis pirmyn, kol aptiko ratu einančią įdubą, pavidalą „0“. Takas taip priminė „9“, bet tai buvo spąstai. Gyvenimui reikia patogumo, tačiau reikia ir krypties. Negali visą laiką grįžti į tą patį tašką. Skruzdė tai suprato. Nors priekyje laukė dar dvi įdubos, jai nusibodo. Ji vėl patraukė aukštyn.

– Bet... mes esame vienintelė civilizacija. Apie kitas kol kas nežinome.

– Todėl niekas lig šiol to nesiėmė. Durys atsiveria jums.

– Neįtikėtina, daktare Je. Būkite gera, prašau tęsti.

– Aš manau, kad šitaip galima sujungti abi jūsų disciplinas į daiktą. Kosmoso sociologijos matematinė sandara kur kas aiškesnė nei žmonių sociologijos.

– Kodėl?

Je Vendzie parodė į žvaigždes. Vakaruose dar tvyrojo šiočia tokia prieblanda, dar ne visos žvaigždės pasirodė danguje. Vos prieš kelias minutes mėlynas dangaus skliautas atrodė tarsi marmurinis veidas be akių. Dabar tuštuma prisipildė, žvaigždės atrodė lyg akys, veidas įgijo išraišką. Kosmi-

nis skulptorius jautė pareigą duoti Visatai vyzdžius, tačiau nesiryžo suteikti jiems žvilgsnio. Pusiausvyra tarp tos pareigos ir neryžtingumo lėmė, kad žvaigždės išėjo tokios mažytės milžiniškoje erdvėje. Atsargumo simbolis.

– Žvaigždės – tik taškeliai padangėje. Chaoso ir atsiktinumo įtaka sudėtingose civilizuotose Visatos visuomenėse netenka reikšmės dėl milžiniškų atstumų, tad tos civilizacijos gali tapti atskaitos taškais, kuriuos lengva analizuoti matematiškai.

– Bet kur turinys? Ką konkrečiai ketina tyrinėti jūsų kosminė sociologija, daktare Je? Neįmanoma atlikti apklausų ir eksperimentų.

– Vadinas, galutinis rezultatas bus grynai teorinis. Kaip Euklido geometrijoje, jūs iš pradžių nustatysite kelias paprastas aksiomas, tada išvesite iš tų aksiomų pamato visą teorinę sistemą.

– Aišku, skamba nuostabiai, tačiau kokios galėtų būti kosminės sociologijos aksiomos?

– Pirmas bet kokios civilizacijos poreikis – išlikti. Antra, civilizacija be paliovos auga ir plečiasi, bet materijos kiekis Visatoje nesikeičia.

Skruzdei nereikėjo nueiti labai toli, kad suvoktų: viršuje irgi esama griovelių, sudėtingas raizginys. Forma skruzdei atrodė reikšmingas dalykas, ir ji buvo tikra, kad nėra formos, kurios negalėtų perprasti, tačiau mažytėje jos nervų sistemoje labai nedaug būta atminties, vadinas, susidūrus su naujomis formomis jai tekdavo pamiršti kai kurias ankstesnes. Skruzdė nepajuto jokio kartelio pamiršdama „9“, pamiršimas – jos gyvenimo dalis. Esama tik labai nedaugelio dalykų, kuriuos būtina prisiminti visą laiką, bet jie genetiškai įrašyti atminties zonoje, vadinamoje instinktu.

Išvalyta atmintimi skruzdė įropojo į labirintą. Po daugelio posūkių jos paprastoje sąmonėje susiformavo dar vienas pavidalas – kinų hieroglifas mu, reiškiantis kapą. Suprantama, skruzdė nesuprato nei kad čia hieroglifas, nei jo prasmės. Kiek toliau – dar viena griovelių sistema, šįkart paprastesnė, bet tam, kad skruzdė galėtų jos imtis, pirmiausia teko ištrinti iš atminties mu. Šįkart ji įžengė į nuostabią įdubą, forma primenančią neseniai aptiktą negyvo žiogo pilvelį, – dži, kinų kalboje yra sintaksinės priklausomybės modifikatorius. Pakeliui aukštyr skruzdė aptiko dar dvi

įdubų kombinacijas. Pirmoji buvo du lašo formos iškilimai ir žiogo pilvelis – dong, reiškiantis „žiema“. Kitas, viršutinis, perskeltas į dvi dalis, kurios abi sudarė ženklą jang, „tuopa“. Ši forma skruzdės įsiminta ir išsaugota atmintyje visą likusį kelią. Kiti įdomūs pavidalai seniai buvo užsimiršę.

– Tos dvi aksiomos sociologijos požiūriu gana tvirtos... Bet jūs pamėtėjote man jas taip sparčiai, tarsi jau būtumėte anksčiau apgalvojusi, – kiek nustebęs atsakė Luo Dzi.

– Aš galvoju apie tai beveik visą gyvenimą, tik niekad anksčiau su niekuo apie jas nesikalbėjau. Net negalėčiau pasakyti kodėl... Dar vienas dalykas. Kad galėtumėte iš tų dviejų prielaidų sukurti kosminės sociologijos pagrindus, jums reikės dviejų kitų reikšmingų sąvokų: įtarumo grandinės ir technologinio sprogimo.

– Įdomu. Galite paaiškinti?

Je Vendzie pažvelgė į laikrodį.

– Nebeturiu laiko, bet jūs protingas, tad suprasite pats. Remkitės tomis dviem aksiomomis kaip atskaitos tašku ir tapsite kosminės sociologijos Euklidu.

– Aš ne Euklidas, bet šito neužmiršiu ir tikrai apie tai pagalvosiu. Tik, galimas daiktas, man prireiks jūsų patarimų.

– Bijau, kad tokia proga daugiau nepasitaikys... Galite tiesiog pamiršti viską, ką sakiau. Kad ir kaip būtų, savo pareigą atlikau. Turiu eiti, Siao Luo.

– Viso geriausio, profesore.

Je Vendzie prietemoje nužingsniavo į savo paskutinį susitikimą.

Skruzdė nesiliovė ropojusi, kol pasiekė apvalų įdubimą akmens paviršiuje. Ten laukė ypač sudėtingas piešinys. Ji suvokė, kad jos mažytė nervų sistema jokiū būdu nesutalpins visumos, bet suvokus bendrą konfigūraciją ją apėmė toks pat estetiškas pasitenkinimas, kaip ir tas, kurį sukėlė „g“. Pačiai nesuprantamu būdu ji tarsi atpažino kai kurias dalis – dvi akis. Skruzdė visuomet reagavo į akis, nes žvilgsnis reiškė pavojų. Šį kartą akys nesužadino jokio nerimo – jose nebuvo gyvybės. Skruzdė jau pamiršo, kad milžinas vardu Luo Dzi, priklaupęs priešais statinį, žiūrėjo į tas akis. Skruzdė išropojo iš įdubos ir užsiropštė į patį viršų. Aukštis jos nejaudino, nes

ji nebijojo nukristi. Daugelį kartų vėjas nupūtė ją nuo gerokai aukštesnių pastatų, ir nieko neatsitiko. Neturėdamas aukščio baimės negali įvertinti grožio, kurį tau atveria aukštumos.

Paminklo apačioje voras, kurį Luo Dzi gėlėmis nubloškė į šalį, pradėjo megzti naują tinklą. Pritvirtinęs spindinčią giją prie akmens, jis pakibo ant jos kaip švytuoklė. Po kelių tokių veiksmų pagrindinis tinklas buvo baigtas. Tinklą galėjai sunaikinti tūkstančius kartų ir tūkstančius kartų voras suregs jį iš naujo. Jokio nuovargio ar nevilties, lygiai kaip ir jokio džiaugsmo, ir taip milijonus metų.

Kiek pastovėjęs tyloje Luo Dzi irgi nuėjo. Žemei liovusis drebėti, skruzdė nusileido žemyn kita akmens puse ir nuskubėjo pas saviškius pranešti, kur guli negyvas žiogas. Žvaigždžių danguje suspindo dvigubai daugiau. Prasilenkdami su voru paminklo apačioje, juodu matė vienas kitą, bet jokio ryšio neužmezgė.

Nė vienas iš jųdviejų nežinojo, kad jie – vieninteliai planetoje kosminės sociologijos gimimo liudininkai.

Šiek tiek anksčiau vidurnaktį Maikas Evansas stovėjo „Paskutinio teismo“ denyje ir žvelgė, kaip pro šalį lyg šilkas slenka Ramusis vandenynas. Tokiomis akimirkomis Evansui teikė džiaugsmo pokalbiai su tolimu pasauliu, nes tekstas, kurį sofonai rašė jo tinklainėje, buvo ypač ryškus nakties dangaus ir jūros fone.

Tai mūsų dvidešimt antras pokalbis realiuoju laiku. Turėjome šiek tiek sunkumų dėl ryšio.

– Taip, Viešpatie. Suprantu, kad jums sunku suvokti visą medžiagą apie žmoniją, kurią jums siunčiame.

Taip. Jūs aiškinate labai tiksliai, bet mes vis tiek neįstengiame suvokti visumos. Kažkuri dalis neleidžia.

– Tik vienas dalykas?

Taip. Kartais atrodo, kad jūsų pasauliui kažko stinga, kartais – kad kažko per daug. Mes nesuprantame, kas tai galėtų būti.

– Kokioje srityje ši kliūtis?

Mes kruopščiai išanalizavome jūsų siuntas ir supratome, kad didžiausia kliūtis yra pora sinonimų.

– Sinonimų?

Jūsų kalbose labai daug sinonimų ir žodžių, kurie yra beveik sinonimai. Pirmoje kalboje, kurią gavome iš jūsų – kinų – gausu skirtingų žodžių, reiškiančių beveik tą patį, pavyzdžiui, „šalta“ ir „žvarbu“ arba „sunkus“ ir „svarus“, arba „ilgas“ ir „tolimas“.

– Kuri sinonimų pora jums labiausiai trukdo?

„Galvoti“ ir „kalbėti“. Nors mums sunku tuo patikėti, ar įmanoma, kad tai ne sinonimai?

– Aišku! Tai jokie sinonimai.

Mūsų supratimu, to būti negali. „Galvoti“ reiškia mąstymo organais sužadinti proto veiklą. „Kalbėti“ reiškia perduoti minčių turinį kitam asmeniui. Jūsų pasaulyje tai daroma moduluojant oro virpesius, kuriuos sukelia jūsų balso stygos. Ar tokia prielaida teisinga?

– Ji teisinga, bet argi tai nerodo, kad „galvoti“ ir „kalbėti“ yra du skirtingi dalykai?

Mūsų supratimu, tai rodo, jog šie žodžiai – sinonimai.

– Turiu apie tai minutėlę pagalvoti.

Mums abiem reikia pagalvoti.

Porą minučių Evansas stovėjo susimąstęs.

– Viešpatie, nusakykite savo komunikacijos organus.

Mes neturime komunikacijos organų. Mūsų smegenys spinduliuoja mintis tiesiai į pasaulį, taip ir vyksta komunikacija.

– Tiesiai? Kaip tai vyksta?

Smegenys spinduliuoja mintis visų dažnių elektromagnetinėmis bangomis, taip pat tomis, kurias jūs vadinatė regimąja šviesa. Tai veikia gana dideliais atstumais.

– Tai reiškia, kad galvoti ir yra kalbėti?

Būtent todėl „galvoti“ ir „kalbėti“ yra sinonimai.

– Ak... Pas mus visai kitaip, tačiau net ir tai neturėtų kliudyti suprasti tuos dokumentus.